

International Journal of Social Inquiry
Cilt / Volume 12 Sayı / Issue 1 2019 ss./pp. 99-124

SURİYE'DEN TÜRKİYE'YE KAÇAN BİR AİLENİN
GÜNDELİK YAŞAMI: GAZİANTEP'TE BİR
SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASI

Sahra DERVİŞOĞLU*

Makale Geliş Tarihi-Received: 29.11.2017
Makale Kabul Tarihi-Accepted: 04.02.2019

ÖZ

2011 yılı başlarında Suriye'de çıkan savaş ortamına iki yıl Halep'te ve yaklaşık bir buçuk ay Halep yakınındaki Çobanbey adlı köyde maruz kalan dört kişilik Yusuf ailesi, Mart 2014 tarihinde Gaziantep'e kaçmak zorunda kalmıştır. Yusuf ailesi Gaziantep'e sığındıktan üç ay sonra yabancı tanıtma belgesi alabilmiştir. Aile üyelerinden sadece 48 yaşındaki Talal çalışmaktadır. Talal, bir vakıf üniversitesinde öğretim üyesi olarak çalışarak ailesinin geçimini sağlamaktadır. Çalışmada, Yusuf ailesinin savaş ortamında ve mülteciliğin etkisinde değişen gündelik yaşamı ele alınmaktadır. Araştırmada, büyük ölçüde sözlü tarih tekniği kullanılarak elde edilen birincil görgül veriler kullanılmaktadır. Araştırma kapsamında elde edilen görgül veriler, Goffman'ın damga kavramı, gündelik yaşam sosyolojisi ve Merton'ın işlevselcilik yaklaşımı ile anlaşılır kılınmaya çalışılmaktadır. Çalışmada birinci olarak, Suriye'deki çatışma ve savaş ortamından kaçarak Türkiye'ye sığınan Suriyeli mağdurların Türkiye'deki toplumsal ve hukuki konumları kısaca tartışılmaktadır. İkinci olarak, Yusuf ailesinin gündelik yaşamının Suriye'deki savaş ortamından ve Türkiye'deki mülteci konumundan nasıl etkilendiği karşılaştırılarak verilmeye çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gündelik Yaşam, Mağduriyet, Mülteci Aile, İşlev, Uyum.

* Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi, Bursa/Türkiye. sahradervisoglu@gmail.com

**DAILY LIFE OF A FAMILY THAT FLED SYRIA TO
TURKEY: A STUDY OF ORAL HISTORY IN GAZİANTEP**

ABSTRACT

The Yusuf family, family of four, who were exposed to the Syrian War that outbreaked in early 2011, had to flee to Gaziantep in March 2014. They were exposed to the war for two years in Aleppo, and approximately one and a half month in Çobanbey, which is a village near Aleppo. The Yusuf family was able to obtain a foreign recognition certificate three months after they took refuge in Gaziantep. Among family members, only 48-year-old Talal is working. Talal makes a living for his family by working as a lecturer at a private university. In this study, daily life of the Yusuf family that changes under the influence of war and refuge is examined. In this research, primary empirical data that was obtained by oral history technique was mostly used. The empirical data obtained within the scope of the research is aimed to be clarified by Goffman's concept of social stigma, sociology of everyday life, and Merton's functionalism approach. In this study, firstly, social and legal status of Syrian victims in Turkey, who escaped from conflict and war in Syria and have sought refuge in Turkey are briefly discussed. Secondly, the way daily life of the Yusuf family is being affected by the Syrian War and refugee status in Turkey is aimed to be compared and discussed.

Keywords: Daily Life, Victimization, Refugee Family, Function, Adjustment.

GİRİŞ

Başat söylemde "Birinci ve İkinci Dünya Savaşı" olarak adlandırılan süreçle birlikte toplumsal-politik yaşamda ve hukuksal alanda bugün kullanılan anlamıyla mülteci tipinin ortaya çıktığı söylenebilir. Yakın geçmişte Varşova Paktı'nın çöküş sürecine girmesiyle birlikte mülteciliğin durum, koşul ve süreçlerinde tarihsel, politik ve hukuksal açıdan ulusal ve uluslararası alanlarda anlamlı ve etki yaratan değişimler olmuştur. Günümüzde ise mültecilik, başat söylemde "Ortadoğu" olarak adlandırılan coğrafya ile yaygın bir biçimde ilişkilendirilmektedir. Çeşitli ve karmaşık güç ilişkileri bağlamında yaratılan koşullarda mülteci ve sığınmacı tipinin üretimi o ölçüde arttırılmıştır ki Bauman (2008) günümüz için "mülteciler çağında yaşıyoruz" şeklinde bir ifadeye bulunmuştur.

Yine başat yazında yaygın bir biçimde "Arap Baharı" olarak adlandırılan 2010 yılından günümüze kadar devam eden süreç, Mısır, Libya, Tunus ve Yemen'den kaçmak zorunda kalan mülteci ve sığınmacılar ortaya çıkarmıştır. Söz konusu süreç sonrasında 26 Ocak 2011 tarihinde Suriye'de toplumsal ve politik istikrarın büyük ölçüde çökertildiği bir sürecin başladığı söylenebilir. Bu süreçle birlikte 15 Mart 2011 tarihi itibarıyla Suriye'den kaçmak zorunda kalan milyonlarca mülteci ve sığınmacı ortaya çıkmıştır.

11 Mayıs 2016 tarihli Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) verilerine göre Türkiye'de 2.748.367, 31 Mart 2016 tarihli verilere göre Lübnan'da 1.048.275, 19 Nisan 2016 tarihli verilere göre Ürdün'de 642.868, 31 Mart 2016 tarihli verilere göre Irak'ta 246.123, 31 Mart 2016 tarihli verilere göre Mısır'da 119.665, 25 Nisan 2016 tarihli verilere göre Kuzey Afrika'da 29.116 kayıtlı Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır (<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>, e.t. 11.05.2016).

BMMYK verilerine göre, 37 Avrupa ülkesine Nisan 2011 - Mart 2016 tarihleri arasında toplam 1.004.345 Suriyeli mülteci, sığınma talebinde bulunmuştur. Örneğin Sırbistan'a 313.314, Almanya'ya 306.703 ve İsveç'e 107.966 Suriyeli mülteci başvurmuştur (<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>, e.t. 11.05.2016). BMMYK verilerinde "Suriyeli mülteciler" olarak adlandırılan, milyonlarca mağdur, politika, hukuk, insan hakları örgütleri, ırkçı örgütlenmeler,

insan kaçakçılığı (Avrupa'da kayıp çocuklar, kaçak yoldan insan taşımacılığı vb.) sanat, edebiyat vs. gibi alanlarda olduğu gibi toplumsal bilimlerin de çeşitli alanlarında nesneleştirilmektedir.¹

Araştırmada, Türkiye'ye sığınan bir Suriyeli aile ile yapılan sözlü tarih görüşmelerinden elde edilen veriler aracılığıyla Suriyeli sığınmacıların, kaçış öncesi ve sonrası yeniden inşa edilen gündelik yaşamı anlaşılır kılınmaya çalışılmaktadır. Suriyeli sığınmacı aile ile araştırma kapsamında gerçekleştirilen sözlü tarih görüşmeleri, 26 Kasım 2015 - 12 Mayıs 2016 tarihleri arasında çeşitli görüşme teknikleriyle (Gaziantep'te aile üyeleri ile yüz yüze, cep telefonu, e-mail aracılığıyla görüşmeler) Türkçe ve İngilizce dillerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında Gaziantep'te kısa süreli gözlem tekniği de uygulanmıştır. Elde edilen birincil kaynak niteliğindeki görgül veriler, araştırmanın kapsam ve amacı çerçevesinde sınıflandırılarak gündelik yaşamdaki kurumsal ilişkiler ve kaçış eylemine yol açan güç ilişkileri bağlamında anlaşılır kılınmaya çalışılmaktadır.

102

IJSI 12/1
Haziran
June
2019

1. GEÇİCİ KORUMA REJİMİ

BM Genel Kurulu'nda, 28 Temmuz 1951 tarihinde Cenevre'de Mülteciliğin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme imzalanarak mülteciliğe ilişkin daha önce 1926, 1928, 1933, 1938 ve 1939 yıllarında yapılan hukuki düzenleme ve sözleşmelere oranla daha kapsamlı bir düzenleme gerçekleştirilmiştir (Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme bkz. <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/179-199.pdf>, e.t. 09.05.2016). Sözleşme'nin 1. maddesinin A bendinin 2. fıkrasında mülteci kavramı aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

“... ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa

¹ Çalışmada "nesneleştirme" kavramı, Michel Foucault'nun (Çelebi, 2013: 520) kullandığı bilim statüsü için araştırma yapanın konusu olan öznenin nesneleştirilmesi anlamında kullanılmaktadır.

*Suriye'den Türkiye'ye Kaçan Bir Ailenin Gündelik Yaşamı:
Gaziantep'te Bir Sözlü Tarih Çalışması*

ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs..."

Türkiye, 1 Temmuz 1968 tarihinde söz konusu Sözleşme'yi coğrafi sınırlama koşulu getirerek "Avrupa'da meydana gelen olaylar" ile sınırlandırarak imzalamıştır (Yakmaz, 2014: 6). Böylece Türkiye sadece Avrupa ülkelerinden kaçmak zorunda kalan kişilere hukuki olarak mülteci statüsü verebilmektedir. Avrupa dışındaki ülkelerden kaçıp Türkiye'ye sığınan kişiler ise "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu" 62. maddesi gereğince "şartlı mülteci" statüsü verilmektedir:

"Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye'de kalmasına izin verilir." (http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_kanun.pdf, e.t. 02.04.2016)

Türkiye'de, Suriyeliler açısından daha kısıtlı ve geçici koruma teşkil eden bir durum söz konusudur. Geçici koruma yönetmeliğinin verdiği statüleri devam ettiği müddetçe ikamet ve seyahat hakkı, aile hayatı hakkı, eğitim ve öğrenim hakkı, sağlık ve sosyal yardım hakkı, sınırlı da olsa çalışma hakkı gibi birtakım hakları bulunmaktadır (Başak, 2011: 11).

Mart 2011 tarihinde Suriye'de çıkan ayaklanmalar ve çatışmalar sonucu Suriye'den komşu ülkelere sığınma talebinde bulunan Suriyeliler için Türkiye, Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 91. maddesi uyarınca 22 Ekim 2014'te geçici korumaya ilişkin bir yönetmelik yayımlamıştır

(<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15.htm>, e.t. 02.04.2016). Türkiye, geçici koruma kapsamında, Suriyelilere sınırsız kalış, zorla geri göndermeye karşı koruma ve acil ihtiyaçlara yanıt veren kabul düzenlemelerine erişimi içerecek şekilde koruma ve yardım sağlamaktadır. Kitlesel şekilde gelen Suriyeli sığınmacılar için yayımlanan geçici koruma yönetmeliğinde, açık sınır politikası, geri göndermeme ve gelen kişilerin temel ve acil ihtiyaçlarının karşılanması koşulları temel oluşturmaktadır (http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-korumanin-unsurlari_409_558_1095_icerik, e.t. 02.04.2016).

104
IJSI 12/1
Haziran
June
2019

Geçici koruma yönetmeliği, kimlik belgeleri olmayanlar da dahil, tüm Suriyeli sığınmacıları kapsamaktadır. Geçici koruma rejimi kapsamında, sınır kapısını geçenlerin buldukları yerleşim merkezlerinde kayda alınması söz konusudur. Bunun için kamplarda ve şehir içinde ikamet eden Suriyelileri, Yabancılar Polisi Ofisleri ve Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından işletilen Kayıt Koordinasyon Merkezleri kayıt altına almaktadır (http://www.goc.gov.tr/files/files/03052014_6883.pdf, e.t. 21.12.2015).

5 Mayıs 2016 tarihi itibarıyla Türkiye'ye sığınmış bulunan 2.748.367 sayıda Suriyeli sığınmacı, ülkelerinden kaçmak zorunda kalmış ve bunun bedelini çocuklarını, akrabalarını, mevcut düzenlerini, bir yuva olarak görülebilecek memleketlerinden uzakta yabancı olarak anılarak ödemiştir. Bu anlamda Suriyeliler, içinde buldukları mevcut düzenin dışında kalmaktadır. Avrupa Birliği (AB) üyesi devletlerin Suriyeli, Suriyeli alan ülkelerin uygulayacağı mevzuata dair yaptırımlarda bulunması, Türkiye'de Suriyelilerin hukuki statü belirsizliği, Agamben'in tanımladığı kurban edilemeyen ama öldürülebilen "kutsal insan" tanımına uygunluk göstermektedir (Agamben, 2013: 90). Mevcut iktidar ve iktidarlar, dışlayarak işleme politikasını gerçekleştirerek, siyasette temsil edilerek var olmalarını engellemektedir.

2. YENİ BİR TOPLUMSAL TİP: "SURIYELİ"

2011 tarihinden bu yana toplumsal yapıda yaratılan aşırı anomi dolayısıyla Suriye'den kaçıp başta Türkiye olmak üzere birçok ülkeye sığınmak için mücadele veren mağdur kişiler, geçici ya da kalıcı

*Suriye'den Türkiye'ye Kaçan Bir Ailenin Gündelik Yaşamı:
Gaziantep'te Bir Sözlü Tarih Çalışması*

olarak kabul edildikleri ülkelerde farklı alanlarda nesneleştirilmektedirler. Türkiye de dahil olmak üzere çeşitli ülkede politikacıların söylemlerinden kitle iletişim araçlarındaki enformasyon aktarımına ve sokak ve mahallelerdeki yüz yüze etkileşim süreçlerine kadar çeşitli kurumsal ilişki ve alanlarda söz konusu "Suriyeliler" karmaşık çıkar ağlarında konu olabilmektedir. Günümüzde politika, ekonomi ve hukuk kurumundan gündelik yaşamdaki ilişkilere kadar "Suriyeli" olarak adlandırılacak bir toplumsal tipin ortaya çıktığı söylenebilir.

Suriyelilerin sığınağı ülkelerdeki birbirinden ayrı toplumsal-kültürel koşullarda farklı Suriyeli tipler üretilmektedir. Ayrıca aynı ülkenin içinde birden fazla Suriyeli tip algısının da ortaya çıktığı görülmektedir. Birbirinden farklı hatta birbirine karşıt Suriyeli tip algısını etkileyen ideolojik, coğrafik, yüz yüzelik, ekonomik, mezhepsel, etnik, mesleki vs. değişkenlerinin durumsal olarak farklı etki güçlerinden söz edilebilir.

Genel olarak Türkiye'de ki medyada, politikacıların söylemlerinde ve gündelik yaşamda büyük ölçüde birbirine karşıt iki Suriyeli tip algısının görünüm kazandığından söz edilebilir. Birinci tip algıda, Suriyeliler olumlanarak yaygın bir biçimde "yardıma muhtaç kardeşlerimiz" olarak konumlandırılırken, ikinci tip algıda olumsuzlanarak "düzenimizi bozan, tehlikeli" olarak konumlandırılmaktadır.

Söz konusu birinci tip algıya, 7 Ağustos 2014 tarihinde Başbakan Erdoğan'ın Gaziantep'te düzenlenen bir mitingde yaptığı bir konuşmadaki sözleri örnek olarak verilebilir. Söz konusu konuşmada dönemin Başbakan'ı, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar için, Avrupa ve Asya'nın çeşitli ülkelerinden kovulup ya da kaçmak zorunda kalıp Türkiye'ye sığınan milyonlarca diğer sığınmacılara da atıf yaparak aşağıdaki ifadeleri dile getirmiştir:

"Şunu unutmayın bugün Suriye'deki kardeşlerimizin yaşadıklarını geçen yüzyılda, Balkanlar'daki Türkler yaşadı. Yüzbinlerce Türk, asırlardır yaşadıkları topraklardan koparıldı, sürgün edildi. Bulgaristan'da bir dönem yaşanan mezalim nedeniyle oradan binlerce aile ülkemize göç etti. Kafkasya'dan benzeri büyük göçler yaşandı. Onlar bizim kardeşlerimiz, akrabalarımızdı ve

hepsine kucak açtık. 91'de Kuzey Irak'tan yüzbinlerce Kürt kardeşim zulümden kaçtı. Onlara da kucak açtık. Şu anda zor şartlar altında bulunan Suriyeli kardeşlerimize kucak açtık. Bu ilelebet devam edecek durum değil. İnşallah Suriye'de şartlar düzeldiğinde, Suriye'de o eli kanlı rejim gittiğinde buradaki kardeşlerimiz de şehirlerine, köylerine, evlerine geri dönecekler. İşte o ana kadar ensar olmanın sorumluluğunu yerine getirecek, inşallah ensar olmanın gururunu kendimizle de çocuklarımızda torunlarımızda her zaman yüreğimizde taşıyacağız." (<http://www.haberler.com/basbakan-erdogan-suriyeliler-geri-donecek-6352923-haberi>, e.t. 12.05.2016).

İkinci tip algıya örnek olarak sosyal paylaşım sitelerinden Ekşi Sözlük'te "Suriyeli sığınmacılar" başlığı altında yazılan ifadeler verilebilir. Yazılan ifadelerden bazıları "Türkiye'nin memnun edemediği insanlar, Hatay'a göz koymuş insanlar, yardıma muhtaç olanların azınlık olduğu terörist grubu, ülkesinden kaçan insanlar" vb. gibidir (<https://eksisozluk.com/suriyeli-siginmacilar--3488850?p=1>, e.t. 03.05.2016).

Yerel halk açısından bakıldığında, Suriyeli mültecilere olan tutum, bölgesel olarak farklılaşmaktadır. Sınır illerinde yaşayan yerel halk, Suriyeli nüfusun yoğunluğu ve bu yoğunluk nedeniyle ekonomi, sağlık, eğitim gibi konularda mevcut düzenin bozulması, toplumsal sorunların ortaya çıkmasından ötürü, Suriyelileri "eğitimsiz" ve "tehlikeli" görmektedirler. Sınır illerinden uzak olan mültecilerin nüfusunun az olduğu iller ise Suriyelileri, "savaş mağduru", "kurban" ve "zavallı" sözcüklerinin merceğinden görmektedir. Araştırma kapsamında görüşülen Suriyeli Yusuf ailesinde baba/koca rolündeki Talal, Gaziantep'te çalıştığı iş yerinde, iş arkadaşlarının kendisine mesafeli davrandığını, ev bulma arayışında yerel halkın, kendilerinin Suriyeli olduğunu öğrenince fiyatları arttırdığını, evlerini kiralamak istemediğini belirtmiştir. Goffman'ın aşağıdaki ifadeleri, ikinci tip Suriyeli algısını anlamlandırmak bakımından önemli bulunabilir:

Toplum, kişileri kategorize etme araçlarını ve her bir kategorinin mensupları için sıradan ve doğal olduğu düşünülen nitelikler bütününe tesis eder... Karşımızdaki yabancı, zihnimizde sağlıklı ve sıradan bir kişi olmaktan

*Suriye'den Türkiye'ye Kaçan Bir Ailenin Gündelik Yaşamı:
Gaziantep'te Bir Sözlü Tarih Çalışması*

çıkıp lekeli ve sakat, kale alınmayan birine indirgenir. Böyle bir sıfat, özellikle de itibarsızlaştırıcı etkisi çok kapsamlıysa damgadır... Bu durum, varsayılan ve fiili toplumsal kimlik arasında özel bir uyumsuzluk teşkil eder. (Goffman, 2014: 30,31)

Tüm bu veriler göz önüne alındığında genel bir Suriyeli tipinin ortaya çıktığı söylenmesi pek mümkün görünmemektedir. Yüz yüze ilişkiler, kitle iletişim araçlarının söylemleri ve politik söylemler genel olarak iki farklı tipin ortaya çıktığını göstermektedir. İçinde bulunulan toplumla uyumsuzluğundan dolayı bir taraftan "zavallı", "yardıma muhtaç" olarak adlandırılan Suriyeliler diğer yandan "tehlikeli", "düzen bozucu" olarak görülmüştür. Yabancı olanla karşılaşan toplum "normal" kriterine uymayan insanları gözden düşürerek, itibarsızlaştırıcı sıfat ve söylemlerle damgalamıştır.

3. YUSUF AİLESİNİN KISA ÖYKÜSÜ

2011 yılı başlarında Suriye'de başlayan savaş ortamında iki yıldan fazla yaşamış olan Halepli Yusuf ailesi, Mart 2014 tarihinde Türkiye'ye sığınmıştır. Dört kişilik Yusuf ailesi, karı-koca ve iki çocuklarından oluşmaktadır. Koca/baba rolündeki Talal, 1968 doğumlu olup öğretim üyesidir. Karı/anne rolündeki Ayuş Hacı-Hasan, 1974 doğumlu olup ev hanımıdır. Talal ve Ayuş Hacı-Hasan'nin çocuklarından Sarah, 2008 doğumlu ve Jalal 2010 doğumludur.²

² Çalışma kapsamında Gaziantep'te sözlü tarih görüşmesi yapılan ailenin mülteci kimliğinde soyadları "Yousef" biçiminde yazılmakta olup telaffuzu Yusuf'tur. Çalışmada ailenin soyadının telaffuzu esas alınmaktadır. Çalışma kapsamında Gaziantep'te sözlü tarih görüşmesi yapılan söz konusu katılımcının adı, mülteci kimliğinde "Ayouch Haji-Hassan" biçiminde yazılmakta olup katılımcı adını "Ayuş Hacı-Hasan" olarak telaffuz etmektedir. Çalışmada da adın katılımcı tarafından telaffuzu esas alınmaktadır.

Resim 1: Yusuf ailesinin komşularının evi, savaş sonrası durumu (Fotoğraf Talal Yusuf tarafından çekilmiştir).

108

IJSI 12/1
Haziran
June
2019

Yusuf ailesi, Halep'te en son bir yıl yedi ay boyunca yaşadıkları İnzarat adlı mahalleye varil bombalarının (Bir çeşit doğaçlama patlayıcılarıdır. Bir varilin içine çeşitli yanıcı ve patlayıcı malzemelerle şarapnel parçalarının konulmasıyla üretilir.) atılmasını, komşularının evlerinin yıkımını (bkz. 1. Resim), varil bombalarıyla mahalledeki birçok yakın arkadaş ve komşularının bedenlerinin parçalanarak öldürülmesini bizzat görmüşlerdir. Mahallelerine atılan varil bombalarının sayısı giderek artmasına rağmen, Talal mahallelerinde kalmaya devam etmek istemiştir. Ancak mahallede yaşamlarını sürdürme olanağının neredeyse tamamen yok edildiği bu durum karşısında eşi Ayuş Hacı-Hasan'nın artan ısrarları nedeniyle iki çocuklarını alarak mahallelerinden ayrılmak zorunda kalmışlardır. Ancak Halep'teki mahallelerinden ayrıldıklarında Esad yönetimi tarafından kurulan korunaklı bir bölgeye giriş yapmak için de başvurma seçeneklerinin bulunduğunu belirtmek gerekir. Talal, korunaklı bölgenin Halep'ten uzak olduğunu ve oraya sığınmanın uzun ve çetin bir süreci gerektirmesi nedeniyle söz konusu seçeneğe başvurmadıklarını dile getirmiştir.

Bu bağlamda Talal, gidip sığınabilecekleri tek yerin, Halep'in köylerinden Çobanbey olduğunu dile getirmiştir. Çaresizlikleri nedeniyle Halep'ten yaklaşık 60 km. uzaklıktaki Çobanbey köyüne, terör örgütü IŞİD (Irak-Şam İslam Devleti)³, Irak ve Suriye'de faaliyet

³ Türkiye'de DEAŞ da denmektedir.

*Suriye'den Türkiye'ye Kaçan Bir Ailenin Gündelik Yaşamı:
Gaziantep'te Bir Sözlü Tarih Çalışması*

gösteren silahlı bir örgüt) denetiminde olduğunu bilmelerine rağmen kaçmak zorunda kalmışlardır. Bu durumda rastgele düşen bombalarla istikrarın tamamen çöktüğü mahalle yerine istemedikleri bir denetime sahip ancak daha istikrarlı olduğunu düşündükleri bir köyü tercih etmek zorunda kalmışlardır. Ayrıca, Çobanbey'e gitmelerinin nedenlerinden biri Halep'e yakınlığı iken diğeri Talal'ın kardeşinin yaşadığı köy olması dolayısıyla sığınabilecekleri bir evin bulunmasıdır.

Daha güvende olacaklarını düşündükleri köye vardıklarında, Talal, köyde doğrudan tanık oldukları kimi durumlar (örneğin sokak ortasında bir komşunun kafasının kesilmesine tanık olma vs. gibi) karşısında büyük bir şaşkınlık ve korkuya kapıldıklarını dile getirmiştir. IŞİD'den korktuklarından dolayı köyde sığındıkları kardeşinin evinden tam olarak kırk beş gün boyunca hiç dışarı çıkmamışlardır. Sığındıkları köyde de güvende olmadıklarını düşündüklerinden Mart 2014 tarihinde köyden kaçarak Türkiye'ye sığınmışlardır. Söz konusu dönemde Yusuf ailesi, Çobanbey köyünden yapılan giriş çıkışların denetiminin kaçışlarını engelleyecek ölçüde katı olmamasından dolayı Talal köyden "rahatça" çıkış yapabildiklerini dile getirmiştir.

Resim 2: Yusuf ailesinin yaşadığı ev, savaş sonrası durumu (Fotoğraf Yusuf ailesinin komşusu tarafından çekilmiştir).

Talal, Suriye'den kaçıp Türkiye'ye gelişlerini "gidebileceğimiz tek yer Türkiye'ydii" diye özetlemektedir. Türkiye'ye sığındıklarında Çobanbey'e oldukça yakın bir mesafede bulunan Gaziantep'i tercih

etmişlerdir. Bu tercihte Talal'ın amcasının da ailesiyle birlikte bir yıl önce Suriye'den kaçıp Gaziantep'e sığınması etkili olmuştur. Yine de Talal, Suriye'den Gaziantep'e ailesiyle kaçmadan bir hafta önce keşif için kardeşiyle birlikte Türkiye'ye Gaziantep'e gelmiştir. Bu geçiş sürecinde Talal sınır alanında dizlerine kadar çamura battığını ve tam o sırada Türk tankının saniyeler içinde yanından geçtiğini dile getirerek bu geçişin zorluğunu dile getirmiştir. Talal, keşiften bir hafta sonra ailesiyle birlikte sınırdan geçmişlerdir. Ayuş'un pasaportunun tarihinin dolmasından ve çocuklarının pasaportu olmamasından dolayı, Yusuf ailesi Türkiye'ye sınır kapısından değil, sınır hattının asker olmayan noktalarından kaçak olarak geçmişlerdir. Talal ve Ayuş, savaş döneminde Halep'te pasaport çıkartmanın altı ile yedi ay gibi bir süre aldığını ve pasaport çıkarılan yere gidilen yolun çok tehlikeli olduğunu belirtmişlerdir. Buna rağmen Talal, eşine ve çocuklarına pasaport çıkarma talebinde bulunmak istediğini eşi Ayuş'a söylemiş, fakat Ayuş "ben ve çocuklar gelmeyiz" demiştir. Bunun üzerine Talal pasaport talebi için tek başına gitmiş, eşi ve çocukları yanında olmadığı için reddedilmiştir. Evine dönerken, Talal "rejim güçlerinin üstlerine mermi yağdırdığını" dile getirmiştir. Mermi saldırısı on dakika sürmüştür. Bu sırada insanlar kaçışmış bulabildikleri yerlere sığınmışlardır. Bu sırada Talal, önünde bulunan bir kişinin mermiler tarafından öldürülerek yere yığıldığını görmüştür. Bu dehşet anını Talal, "Allah'a şükür ki eşim ve çocuklarım yanımda değildi, iyi ki gelmediler" diye ifade etmiştir.

Dört kişilik Yusuf ailesi, köyden Türkiye sınırına arabayla beş dakikada gelmiş sınırdan yaya olarak on dakikada ve ellerinde sadece birkaç giysiyi sığdırabildikleri bir sırt çantası ile Çobanbey köyünden Gaziantep'e geçebilmişlerdir.

Talal, Suriye'den Türkiye'ye geçmek için kullandıkları yolun mayınlı olabileceği tehlikesini göz önüne alarak yola çıktıklarını ifade etmiştir. Böyle bir çetin süreçte Gaziantep'e ulaşabilen Yusuf ailesinin, Türkiye'de sığınmacı olarak öyküsü başlamıştır. Gaziantep'e sığındıktan üç ay sonra Yusuf ailesine, Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı'na bağlı Göç İdaresi Başkanlığı ile Gaziantep Çetinkaya mahallesindeki Emniyet Müdürlüğü tarafından geçici koruma rejimi kapsamında yabancı tanıtma belgesi verilmiştir. Talal Suriye'de istikrarın yeniden sağlanmasının en az 30-40 yıllık bir zaman alabileceğini düşünüp söylemesine rağmen yine de istikrarın yeniden sağlanma durumunda geri dönmek istediğini belirtmiştir. Bu nedenle

*Suriye'den Türkiye'ye Kaçan Bir Ailenin Gündelik Yaşamı:
Gaziantep'te Bir Sözlü Tarih Çalışması*

Gaziantep'te şimdiki konumlarını "zorunlu misafir" olarak adlandırmaktadır. Ayuş ise sözlü tarih görüşmelerinin ilk aşamasında Suriye'ye geri dönme durumları hakkında Talal'a benzer bir biçimde dile getirirken, son görüşmelerde "Suriye'ye geri dönsük ne olacak, gidecek yerimiz kalmadı" ifadelerinde görülen umutsuzluğunun giderek arttığı gözlemlenmiştir.

4. SAVAŞ ÖNCESİ VE SAVAŞ SONRASI GÜNDELİK YAŞAM

7000 yıllık tarihi olan Halep şehri, Osmanlı İmparatorluğu döneminde en önemli dokumacılık merkezlerinden biridir. Osmanlı şehirciliğinin klasik bir örneği olan Halep'in özelliklerinden biri de kayşani ismindeki taş cinsinin yapılarda kullanılmasıdır. Halep Kalesi, hanlar, hamamlar, çarşılar, camiler, medreseler kayşani taşından yapılmıştır (bkz. 3. Resim). Arap, Türkmen, Çerkes, Kürt, Ermeni gibi birçok etnik topluluğun ev sahipliğini yapmış olan Halep, 15 Mart 2011 tarihinde başlayan protestolardan beş ay sonra 12 Ağustos 2011 tarihinde hükümet karşıtı protestoların çıkmasıyla iç savaşa dahil olmuştur (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Halep>, e.t. 03.05.2016).

Savaştan dolayı birçok tarihi eser, müze, cami ve çarşı yıkılmış, hasar görmüştür. Bunların başında İslam tarihinin en eski ve büyük camilerinden biri olan Emevi Camisi, 2013 Nisan ayında saldırılar sonucu, 8. yüzyılda inşa edilen caminin 13. yüzyılda yeniden yapılan minaresi yerle bir olmuştur. Halep'te bombalardan yıkılan bir diğer tarihi cami ise Hz. Zekeriya Camisi olmuş, bin yıllık minaresi saldırılar sonucu yıkılmıştır. Orta Çağ'ın en önemli kalelerinden biri olarak kabul edilen ve çevresi sık sık çatışmalara sahne olan Halep Kalesi'nin girişi, atılan top mermileri nedeniyle zarar görmüştür. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü'nün (UNESCO) "Dünya Mirası" listesindeki Şam, Bosra, Halep kentleri, Palmira tarihi bölgesi, Halep Kalesi ve ülkenin kuzeyindeki tarihi köyler bulunmaktadır. Tarih boyunca bölgede hüküm sürmüş çeşitli medeniyetlerin eserlerini yansıtan bu 6 mekan, savaş döneminde zarar görerek UNESCO tarafından "Tehlike Altındaki Dünya Mirası" listesine alınmıştır (<http://www.haber7.com/ortadogu/haber/1137478-suriyede-bine-yakin-cami-yikildi>, e.t. 03.05.2016).

Resim 3: Halep El Medine Çarşısı, savaş öncesi durumu (<http://bianet.org/biamaq/toplum/163014-suriye-nin-savasta-yok-olan-kulturel-mirasi>, e.t. 03.05.2016).

Bunun dışında birçok çarşı (bkz. 4.Resim), cami, kilise ve müze saldırılardan hasar görmüştür. Birçok tarihi eserin kaçırılıp satılarak kültürel mirasın yok olmasına neden olmaktadır.

Resim 4: Halep El Medine Çarşısı, savaş sonrası durumu (<http://bianet.org/biamaq/toplum/163014-suriye-nin-savasta-yok-olan-kulturel-mirasi>, e.t. 03.05.2016).

4.1. Halep'te Savaş Öncesi Gündelik Yaşam

Yusuf ailesi, Gaziantep'e sığınana kadar Halep'te yaşamışlar. Halep'teki savaş öncesi gündelik yaşamlarına dair anılarını, yüz yüze doğrudan gözlemlenebilen hem tebessüm hem gözyaşını içeren duygusal iniş çıkışlarla paylaştılar. Aileyle yaptığım görüşmeler boyunca, Talal ve Ayuş Suriye'ye olan özlemlerini sıkça dile getirmişlerdir. Suriye'nin savaş çıkana kadar, Hafız Esad dönemine göre Beşar Esad döneminin geliştiğini ve ilerlediğini ifade eden aile, Suriye'nin dışardan özellikle medyadan yansıtıldığı gibi baskıcı ve geri kalmış bir ülke olmadığını belirtmişlerdir. Beşar Esad ile Suriye'de güvenliğin arttığını ve bir istikrar dönemi geçirdiğini belirtmişlerdir. Suriye'de toplumsal düzenin genel hali ile ilgili bir soruya Talal: "Suriye'de, her şey serbestti, herkes istediği gibi yaşardı. Savaşa kadar ırkçılık ve mezhepçilik yoktu, hoşgörü vardı. Güvenlik çok yüksekti, mesela kadınlar gece saat üç olsa bile dışarıya çıkabilirlerdi. Bu yüzden Suriye'ye gelen turistler şok yaşardı" diyerek yanıtlamıştır.

Halep Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışan Talal, çalışma saatlerinin az olması ve ev-okul ulaşımın kolay ve yakın olmasından dolayı çocuklarıyla bol bol vakit geçirdiğini ve aile içinde sürekli huzurun olduğunu ifade etmektedir. İş saatleri dışında bol zamana sahip olduğu için akraba ve komşularıyla sıkça görüştüklerini ve zaman geçirdiklerini anlatmıştır. Arta kalan zamanda televizyon ve bilgisayarda zaman geçiriyorlarmış. Talal, doktora eğitimi için sekiz yıl İngiltere'de kalmış. Fakat, eğitimini tamamlamaya altı ay kala, bir çocuğunun önce sağlık sorunları ve daha sonra hayatını kaybetmesinden dolayı Suriye'ye dönmek durumunda kalmış. Suriye hükümetinden doktora eğitimi için aldığı burs kesilerek faizi ile geri ödemesi talep edilmiş. Bunun üzerine kısa süre üniversitede görev yapmış ve emekli olmuş. Emekli tazminatı ve aldığı maaş ile Suriye hükümetine borcunu ödemeye çalışan Talal, özel üniversitelere başvuru yapmış ve yeni öğretim dönemini beklemiş. Tam da bu dönemde savaş patlak vermiş.

Savaş öncesi için Talal, "yaşam iyi yönde gidiyordu, ekonomik yönden biraz refaha ermiştik, her şey ucuzdu. Kirada oturuyorduk, maaşlar çok yüksek değildi ama geçiniyorduk, mutluyduk. Esad'dan memnunduk, çok sevilen bir liderdi" ifadelerini dile getirmiştir.

4.2. Halep'te Savaş Sırasında Gündelik Yaşam

Yusuf ailesi görüşme esnasında savaş ile ilgili gündelik yaşam pratikleri sorularına, genel olarak savaşın ortaya çıkma nedenleri ve savaş içindeki Suriye'nin durumuna yönelik yanıtlar verdiler. Talal'a göre, Suriye'deki savaşın temel sebebi, "Arap Baharı" olarak nitelendirilen, toplumsal hareketin Suriye'de görülmemesi üzerine Amerika ve Arabistan kaynaklı güçlerin oyunuyla ortaya çıkmıştır. Talal Suriye'nin savaşa sürüklenen halini şöyle özetliyor:

114

IJSI 12/1
Haziran
June
2019

Esad, babasının oluşturduğu baskıcı yönetimi kaldırdı, kuralları çok gevşetti. Demokrasi isteyen muhaliflere parti kurup seçimlere girmesini söyledi. 40 yıldır anayasada var olan olağanüstü hal durumunu kaldırdı. Fakat Esad ne yaptıysa muhalifler yetmez anlamına gelen "le yakfi" sloganını kullandılar. Suriye'de, rüşvet vardı, Alevi Olanlar genelde orduda en üst kademedeki görevlendirilirdi. İşsizlik sorunu vardı. Bu sorunları kullanarak, Amerika ve Arabistan, muhalif sesi güçlendirdi. Arabistan, 20 tane televizyon kanalı açtı. Bir sene boyunca bu kanallarda Sünni mezhepçiliği yapıldı ve dini duygularla halkı Esad'a karşı doldurdu. Bizde şiddet yoktu, eskiden Irak'ta olanları görür, "insan bu kadar vahşi olamaz" derdik ama sonra başımıza geldi. Muhalif örgütlere bizden, bizim komşunun oğlu bile katıldı. Dışardan silahlandırıldılar. Irak gibi Suriye kandırıldı.

Bunlarla beraber Suriye'de ayaklanmalar başlamış. Bu ayaklanmalar altı ay boyunca silahsız devam etmiş, sonra birkaç ölüm olmuş ve bu ölümler devlet üzerine atılmış. Böylece silahlı çatışmalar başlamış. Katılımcı ailenin yorumuna göre, muhaliflerin güçlenmesi üzerine Esad, "bir millet kendi liderini dinlemiyorsa cezalandırılması gerek" diye düşünerek sivil halkı vurmaya başlamış. Helikopterler, varil bombalarını evlerin, sivil halkın üstüne bırakıyormuş. Savaşın başlamasıyla birlikte, elektrik ve su kesilmiş. Isınma için kullandıkları gaz kesilince, soğukta ısınmak için kullandıkları tek şey evdeki battaniyeler olmuş.

*Suriye'den Türkiye'ye Kaçan Bir Ailenin Gündelik Yaşamı:
Gaziantep'te Bir Sözlü Tarih Çalışması*

Yusuf ailesi, savaş içinde sürekli kesintiye uğrayan elektrik ve su eksikliği ile Halep'te tam iki yıl yaşamışlar. Bu süreçte işsizlik yaşanmış ve Talal'ın emeklilikten aldığı maaşla çok zor geçinmişler. Okullar yıkıldığı için eğitim kurumu çöktürülmüştür. İki çocuklarından büyüğü olan yedi yaşındaki Sarah'ı can güvenliği olmadığı için okuldan almışlar, bundan iki hafta sonra aynı okul bombalanmış. Okul bombalandığı sırada, Talal'ın ifadesine göre içeride 400 çocuk varmış çoğu ölmüş. Bununla birlikte Suriye'de savaş sonrası yiyeceklerde on kat fiyat artışı yaşanmış, bu yüzden yiyecek temininde sorunlar yaşamışlar.

Talal, emeklilik maaşını almaya bankaya gitmenin bile çok zor ve tehlikeli olduğunu dile getiriyor. Bankaya gittiği günlerden birinde bir mermi burnunu sıyrıp geçmiş. Talal, "savaşın anormal koşullarına rağmen normal yaşamaya devam etmek için mücadele ettiğini" söylüyor. Talal savaş içindeki gündelik yaşamı: "Elektrik, su ve soba yok. Akşamları mum ışığında bombaların nereye düştüğünü dinleyerek ve bize düşmemesini umarak geçerdi. Hastane ve okullar yıkıldı, ulaşım yoktu. Birkaç taksi vardı fakat çok pahalıydı. Geceleri uykudan, uçak ve bomba sesleriyle uyanıyorduk. Her an herkes ölebilirdi ve ölüyordu. Suriye sığır çiftliğine dönmüştü, her yanda kasaplar vardı" ifadelerini kullanarak anlatıyor.

Zaman ilerledikçe savaş koşullarına alıştığını söyleyen Talal, bombaların bile alışkanlık yaptığını söylüyor: "Bombalar alışkanlık yapmıştı, düşmeyince 'Neden düşmedi?' diyorduk. 'Acaba bu sefer bize mi düşecek?' diye korkuyorduk. Elektrik olmadığını düşündüğümüzde hayatın olmadığını düşünerek üzülüyorduk. Ama bir yere bomba düşünce, bunu unutup telaşlanıyorduk. Neredeyse adrenalin etkisi ya da uyuşturucu etkisi olmuştu." Yusuf ailesi, savaş içinde yaşamı nasıl normal geçirmeye çalıştıklarını ise şu cümlelerle ifade ediyor:

"Evimizin damında haftada bir mangal yapardık, savaş zamanında da ailece damda mangal yapmaya devam ettik. Eğer bomba düşerse de ne yapalım, kader diyorduk. Ayrıca komşumuz savaş sırasında düğün yapmıştı. Geceleri komşularımızla iskambil oynayarak kafa dağıttık."

...Eşi, çocukları ölen insanlar bu durumu kabullenip, 'Allah verdi, Allah aldı' diyerek kendilerini telkin ediyor. Aslında Suriye halkı, başlarına ne gelirse gelsin 'Allah'tan' diyor ve hayata devam ediyor."

Yukarıdaki verilere göre, katılımcı aile savaşı, din olgusu ile işlevsiz hale getirdiği görülüyor. Hayatlarına kaldıkları yerden devam etmeyi ve gündelik yaşam pratiklerini değiştirmemeyi, savaşla başa çıkma yolları olarak kullanmışlardır. Bir anlamda da bombaların sürekli düşmesi ve uzun süre savaş içinde kalmak, bombalara karşı duyarsızlaşmayı ve savaşa uyum sağlandığını gösteriyor. Agamben'in de belirttiği gibi istisna hali, normal hale gelmiştir (Agamben, 2013: 28). İstisna, düzensizlik içinde düzenin kurulmasına neden olmuştur.

4.3. Gaziantep'e Sığınma Kararı ve Göç Süreci

116 Halep'te savaş içinde iki yıl yaşayan aile, gittikçe zorlaşan yaşam şartları ve mahallelerine düşen bomba sayılarının artması üzerine Halep'ten 60 km öteye köye gitmişler. Bu karar sürecini Yusuf ailesi şöyle ifade ediyor:

IJSI 12/1
Haziran
June
2019

"Göç etmek istemiyorduk, ama yaşama imkanı kalmamıştı. Düşen bomba sayısı çok arttı, teker teker değil de aynı anda üç dört tane atıyorlardı. 50-70 metre yakınlarımıza düşüyordu. Bu yüzden köye gitmeye karar verdik. Köye gitmek istemiyorduk, çünkü akrabalar kalabalıklardı ve bir evde yaşıyorlardı. Biz de gidince iyice kalabalık olacaktık. Gitmeye karar verince, köye kardeşimin yanına gittik, fakat köy daha vahim durumdaydı, IŞİD vardı. Köyün asıl yerlileri yoktu, boşaltılmıştı. IŞİD tehdidinden dolayı 45 gün hiç evden çıkmadık. Çünkü istediğine "kafir" deyip, kesiyordu."

Halep'te yaşanan yıkım ve ölüm tehdidinden kaçan aile, köyde daha kötü bir manzarayla karşılaşmış. IŞİD'in işgali altında yaşamının çok zor olduğunu buna dayanamayarak, tek çare Türkiye'ye gitmek olduğunu düşünmüşler. Buna rağmen Talal, Suriye'de kalmak istediğini şöyle açıklıyor:

"Ben Suriye'den ayrılmak istemiyordum, hiç istemedim, bu ülke benim, biz sahip çıkmazsak hali ne olacaktı. Ayrıca İngiltere'de kaldığım sekiz yıl, gurbetlik gördüm. Biliyordum ne demek olduğunu. Fakat eşim, çocuklarımızın güvenliği ve geleceği için çok baskı yaptı. Bu yüzden Suriye'den ayrılmaya karar verdik. Aslında zorunlu göç bizimkisi, zaten Esad, sivil halkı vurarak

*Suriye'den Türkiye'ye Kaçan Bir Ailenin Gündelik Yaşamı:
Gaziantep'te Bir Sözlü Tarih Çalışması*

onları ülkeden kovuyordu. Suriyelileri kabul eden ülkeler arasında şartları en iyisi Türkiye'ydi ve akrabalarımızdan buraya gelenler vardı. Bu yüzden Türkiye'ye geldik."

Köyde bir gelecek kalmayınca, Yusuf ailesi çocuklarıyla, yanlarına aldıkları birkaç elbise ile mayınlı sınırdan yaya olarak Türkiye'ye geçiş yapmışlar. Türkiye'ye sığındıktan üç ay sonra Halep'teki evlerine bomba düştüğü haberini almışlar. Kaçak olarak Türkiye'ye geçiş yaptıktan kısa bir süre sonra ise Gaziantep Çankaya mahallesinde bulunan Yabancı Polis Ofisi'nde kayıt yaptırarak geçici koruma yönetmeliğine göre "Yabancı Tanıtma Belgesi" kimliği almışlardır.

4.4. Gaziantep'te Mülteci Olarak Gündelik Yaşam

Mart 2014'te Türkiye'ye sığınan Yusuf ailesi, Gaziantep'e bir yıl önce gelen amcasının yanına gitmişler. Yusuf ailesi görüşme esnasında, iki ay boyunca ev aradıklarını fakat kimsenin evini Suriyelilere kiralamak istemediklerini bu yüzden ev bulamadıklarını söylüyorlar. Daha sonra Talal İngiltere'deki Türk arkadaşlarının yardımıyla önce Balıkesir'e gitmiş ve birkaç gün arkadaşlarının yanında misafir olmuşlar. Talal kiraladıkları evin hikayesini şöyle anlatıyor: "Balıkesir'deki arkadaşımın Gaziantep'te Çerkes tanıdığı varmış. Onu aradı ve bizim durumumuzu anlattı. Benim baba tarafının Çerkes olduğunu söyledi ve bunun üzerine Gaziantep'teki adam evini bize kiralamayı kabul etti." Bunun üzerine Yusuf ailesi, Gaziantep'e dönmüş ve evi kiralamışlar. Evlerinde çok az eşya olan ailenin, mobilyası ve yatakları hala yok. Eskiden oturanlardan kalan minder üzerinde uyuyorlar. Talal, üç buçuk ay işsiz kalmış. Bu süre içinde bir fabrikaya tercüman olarak iş görüşmesine gitmiş ve işverene maaşın az olduğunu söylediği için kovulmuş, fabrikaya servisle getirilen Talal, fabrikadan evine gidebilmesi için servisi kullanmasına izin verilmemiş, yürüyerek dönmek zorunda kalmış. Talal bu deneyimi, kendisine "bir köpek" muamelesi olarak adlandırıyor.

Daha sonra Talal, bir arkadaşının vesilesiyle, bir vakıf üniversitesinde öğretim görevlisi olarak işe başlamış. Fakat buradaki çalışma saatlerinin çok olması ve ücretin bunu karşılamamasından dolayı şikayetçi. Talal, hafta içi sabah 05.00'te uyanıyor, üç saat yol gidiyor ve 08.30'ta mesaisi başlıyor. Akşam 17.30'da mesaisi bitiyor. Dersi olmasa

dahi okulda kalmak zorunda olduğunu belirten Talal bu iş yükünün fazla olduğunu ve ailesine zaman ayıramadığından yakınıyor:

"Her gün 5'te uyanmak benim için çok büyük bir değişim oldu. Okulda çok yoruluyorum, bu yüzden eve geldiğimde çocuklarımla oyun oynayamıyorum. Maske takıp mutluymuş gibi görünemiyorum, çocuklar bana karşı artık daha soğuk ve mesafeli. Okulda, Suriye'den geldiğimi bildikleri için hocalar benimle muhabbet etmiyor, sadece zorunluluktan kaynaklı 'günaydın' ve 'iyi akşamlar' var. Kendimi çok yalnız ve yorgun hissediyorum. Türkiye halkı bizimle uzak durmaya çalışıyor. Ben bu duyguyu İngiltere'de tattım, tekrar yaşamamak için Suriye'de ölmeye hazırdım ama bakmam gereken iki çocuk ve eşim var."

118

IJSI 12/1
Haziran
June
2019

Yusuf ailesi, Gaziantep'te mülteci olarak gündelik yaşamlarını, Suriye'ye olan özlemle ve mutsuz olduklarını dile getirerek anlatıyorlar. Mülteci olmak istemediklerini ve burada sevilmediklerini söylüyorlar: "Buraya gönüllü olarak gelmedik, başka şartlarda ziyaret etmek isterdik. Burası Suriye'ye benziyor ama burada yalnız ve yabancıyız. Kendimizi rahat hissetmiyoruz. Kimse mülteci olmak istemez. Bizi gurursuz görüyorlar oysa Suriye halkı çok gururludur. Silahlar sussa şimdi döneriz." Dönmek istediğini söyleyen aile, Suriye'nin 35-40 yıla kadar düzelemeyeceğini düşünüyor, bu yüzden umutsuzlar.

Savaş sonrası, hayatlarındaki en büyük değişim olan sığınmacılık, beraberinde başka sorunları da doğurmuş. Gaziantep'te yaşamın güzel olduğunu söylüyorlar ve fakat kendilerini rahat hissetmedikleri için mutsuzlarmış. Artık zevk almadıkları için müzik dinlemediyorlarmış, yedikleri yemekten tat almıyorlarmış. Çocukları tanık oldukları, birebir yaşadıkları savaş ve göç anılarından sonra çok zayıflamışlar. Sözlü tarih görüşmelerin ilkinde çocuklardan büyüğü olan Sarah eğitime devam edemiyordu, ilerleyen zamanlarda ki görüşmelerde aldığım bilgiye göre Gaziantep'te bir Türk okulu ikiye bölünerek Suriyeli çocuklara Suriye'den gelen öğretmenler ders veriyormuş. Şu anda Sarah, Abdullah Kepkep İlkokulu'na gitmektedir.

Bu veriler, yerel halk ile Suriyeliler arasındaki ilişkiyi gözler önüne seriyor. Türkiye'ye kitlesel olarak gelmek zorunda kalan Suriyelilerin, sınır illerinde bazı toplumsal-kültürel sorunlara neden olması, yerel

*Suriye'den Türkiye'ye Kaçan Bir Ailenin Gündelik Yaşamı:
Gaziantep'te Bir Sözlü Tarih Çalışması*

halkın genel olarak Suriyelilere karşı olumsuz algı geliştirmesine yol açmıştır. Bu nedenle, sınır illerinde ev kiralari artmış, yerel halk Suriyelilerin ucuz iş gücünden yararlanmışır. Bu verilerin başka bir göstergesi ise yabancı tanıtma kimliğinin gündelik yaşamı kapsama gücüdür. Talal gelecek kaygısını şu cümlelerle ifade ediyor:

"Çocuklar eskisi gibi neşeli değil, benimle pek konuşmuyorlar. Eskisi gibi oyun oynamıyor, oynanan oyunda, silah, savaş, dövüş, ölüm var. Ailemiz dağıldı, bir kardeşim Suriye'de biri Ürdün'de ben Türkiye'deyim. Tüm ömrümü başka halkların yardım ve merhametine bağlı yaşamak istemiyorum. Bir gün işe gitmesem ailem açlıktan ölür. Bu şekilde hayata ne kadar devam edebilirim, bilmiyorum. Genç değilim ve sağlık sorunlarım var, kendimi ve ailemi güvence altına almak istiyorum. Fakat durumumuz belirsiz."

Tüm bir gündelik yaşamı etkileyen sığınmacılık, çocukların oyun pratiklerini değiştirmeye ve ebeveynleriyle olan ilişkilerinin bozulmasına, ailenin müzik gibi eğlence alanlarının işlevini yitirmesine neden olmuştur. Yusuf ailesi, başka bir ülkede emniyette olmasına rağmen, savaş içinde olan Suriye'deki yaşamlarından daha mutsuz oldukları görülüyor. Kendilerini keyifsiz hissetmeleri, dışlanmışlık duyumsamaları geleceğe yönelik umutsuzluk taşımalarına neden olmuştur.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırma kapsamında toplanan verilere göre, Suriye'de toplumsal yapı çökertildiğinden dolayı, Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin siyasi ve hukuki açıdan konumlandırılması bir belirsizlik taşımaktadır. Geçici koruma rejimi başlığı altında yazılı verilerle tartışılan bu belirsizlik, Suriyeliler üzerinde, geleceğe dönük bir kaygı ve endişe oluşturduğu örnek aile teşkil eden Yusuf ailesinde görülmüştür. Suriye'deki savaşın farklı silahlı örgütler ile devam ediyor olması, Suriyelilerin ülkelerine dönme ihtimalini uzun bir süreç beklediği söylenebilir. Bu nedenle, IMPR (Uluslararası Ortadoğu Barış Araştırmaları Merkezi) raporunda tavsiye edildiği üzere, tüm toplumsal grupların mültecilere yönelik olumsuz algılarının değiştirilmesi için farkındalık çalışmalarının yapılması önemlidir (IMPR, 2014: 10). Buna göre, yerel halk ile Suriyeliler arasında entegrasyonu sağlayacak çalışmalar yapılmalıdır. Ayrıca Türkiye'de ne kadar süre ile kalacağı belli

olmayan Suriyeli çocuklar için, bir ölçüde sağlanan eğitim olanaklarının hangi müfredata olacağına karar verilmesi gerekmekte, Türkiye'de yaşayan bireylere Türkçe eğitimi verilmelidir. Sağlık, eğitim, barınma ve güvenlik haklarını elde edebilmeleri için öncelikle, hukuki zeminin sağlanması, Suriyelilerin hukuki açıdan tanımlanması gerekmektedir.

Yusuf ailesi, savaş içinde gündelik hayatlarındaki ritüelleri gerçekleştirerek savaşa karşı savunma mekanizması geliştirmeye çalışmışlardır. Mahallerine düşen bombalara karşı algı dünyasında değiştirme yaparak işlevsiz hale getirmişlerdir. Yusuf ailesi düzensizlikte, düzen kurmaya çalışmışlardır. Yeniden paylaşım savaşı içinde olan Suriye'ye televizyon kanalları açarak İslam dininin sunni mezhebinin şartlarını ve esaslarını kullanarak muhalif güce seslenen Suudi Arabistan gibi, sivil halk da savaşın kayıplarına karşı din olgusuyla avutulmuştur. Mağdur durumda olan Suriye'deki sivil halka bedava dağıtılan dini duygular, suçluyu gizlemiştir. Mağdur olan Suriyeliler, uluslararası hukuku kullanarak haklarını savunmalıdır. Ancak bu şekilde mağduriyetlerinden kurtulma şansı yakalayabilirler.

Ekonomi ve siyasi gücü elinde bulunduran ülkelerin, iç ve dış hukuksuzluklarla oluşturduğu, insani suçun işlendiği, Suriye savaşının bedelini, sebebini bilmeden öldürülen elinde silah olmayan insanlar, okuluna gidemeyen çocuklar ödemektedir. Savaştan sağ çıkan sivillerin ise ödediği bedel, başka ülkelerdeki halkların merhametine kalmış olan gelecekleridir.

Suriye savaşından kaçan sığınmacıların, siyasi özne olarak var olmaması, hukuki anlamda statülerinin olmaması toplumsal yönden kendilerini zayıf kılmaktadır. Ranciere'in bahsettiği gibi insanlar, iktidar karşısında parça olamayan parça, yersizyurtsuz insanlardır. Hukuk ve siyasi alanda haklarından soyutlanarak, temsiliyet gücünden dışarıda bırakılmışlardır (Ranciere, 2005).

Suriyeliler, Suriyeli mağdurlar, Suriyeli tipi, Suriye'deki savaş vb. süreç, olgu ve olaylar; esas zalim fail ya da failleri gizleyen ve cezai yaptırımlardan sürekli olarak muaf tutan söylemler çerçevesinde ele alınmayı sürdürüldüğü ölçüde söz konusu süreçlerin yeterince kapsayıcı ve somut bir biçimde anlaşılıp çözüm olanaklarının yaratılmasının imkansızlaştırıldığı söylenebilir.

*Suriye’den Türkiye’ye Kaçan Bir Ailenin Gündelik Yaşamı:
Gaziantep’te Bir Sözlü Tarih Çalışması*

KAYNAKÇA

- Agamben, Giorgio (2013). *Kutsal İnsan*. Çev. İsmail Türkmen. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Başak, Cengiz (2011). *Mülteciler, Sığınmacılar ve Yasa Dışı Göçmenler*. Ankara: Sonsöz Gazetecilik, Matbaacılık, Reklamcılık.
- Bauman, Zygmunt (2008). *Liquid Times Living in an Age of Uncertainty*. UK: Polity Press.
- Bianet. “Suriye’nin Savaşta Yok Olan Kültürel Mirası” Bianet.com. <http://bianet.org/biamag/toplum/163014-suriye-nin-savasta-yok-olan-kulturel-mirasi> (Erişim Tarihi: 03.05.2016).
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği. “Ükelere Göre İltica Eden Kişi Sayısı” UNHCR. <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php> (Erişim Tarihi: 11.05.2016).
- Çelebi, V. (2013). “Michel Foucault’da Bilgi, İktidar ve Özne İlişkisi”. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), 512-523.
- Ekşi Sözlük. “Suriyeli Sığınmacılar” Ekşisözlük.com. <https://eksisozluk.com/suriyeli-siginmacilar--3488850?p=1> (Erişim Tarihi: 03.05.2016)
- Goffman, Erving. (2014). *Damga*. Çev. Ş. Geniş, L. Ünsaldı, S. N. Ağırnaslı. Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Haberler. “Başbakan Erdoğan’ın Suriyeliler Geri Dönecek Açıklaması” Haberler.com. <https://www.haberler.com/erdogan-duyurdu-suriyeli-misafirlerimizi-geri-10972558-haberi/> (Erişim Tarihi: 12.05.2016)
- Haber 7. “Suriye’de Yıkılan Binalar” Haber7.com. <http://www.haber7.com/ortadogu/haber/1137478-suriyede-bine-yakin-cami-yikildi> (Erişim Tarihi: 03.05.2016).
- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. “Geçici Koruma Yönetmeliği” Göç İdaresi. http://www.goc.gov.tr/files/files/03052014_6883.pdf (Erişim Tarihi: 21.12.2015).
- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” Göç İdaresi. http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_kanun.pdf (Erişim Tarihi: 02.04.2016).
- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. “Geçici Korumanın Unsurları” Göç İdaresi. http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-korumanin-unsurlari_409_558_1095_icerik (Erişim Tarihi: 02.04.2016).
- Ranciere, Jacques (2005). *Uyuşmazlık*. Çev. Hakkı Hünler. İzmir: Aralık Yayınları.

Resmi Gazete. “Geçici Koruma Yönetmeliği” Resmi Gazete. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15.htm> (Erişim Tarihi: 02.04.2016).

Türkiye Büyük Millet Meclisi. “Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme” TBMM. <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/179-199.pdf> (Erişim Tarihi: 09.05.2016).

Yakmaz, Eda (2014). “Statü Belirleme Sürecinde Türkiye’de Bulunan Refakatsiz Sığınmacı Çocukların Durumu”. Uluslararası Ortadoğu Barış Araştırmaları Merkezi (IMPR Humanitarian.) <http://imprhumanitarian.org/tr/wp-content/uploads/RAPOR-1ID.pdf> (Erişim Tarihi: 03.01.2016).

Wikipedia. “Halep” Wikipedia.org. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Halep> (Erişim Tarihi: 03.03.2016).

*Suriye'den Türkiye'ye Kaçan Bir Ailenin Gündelik Yaşamı:
Gaziantep'te Bir Sözlü Tarih Çalışması*

SUMMARY

With the process called "the First and Second World War", it might be stated that refugee type in the sense used today, has emerged in social-political life and legal ground. In the recent past, the Warsaw Pact that has entered the decadent period led to a significant and influential change in the national and international arena in terms of historical, political and legal aspects of the status, conditions and processes of refugees. Today, however, refugees are commonly associated with the region called "Middle East" as it's called in the dominant discourse. The process called "Arab Spring", which has been ongoing since 2010, has brought refugees and asylum seekers who have been forced to flee from Egypt, Libya, Tunisia and Yemen. It can be said that after this process, a new process in which the social and political stability in Syria was collapsed to a great extent was started on January 26, 2011. With this process, as of March 15, 2011, millions of refugees and asylum seekers who had to escape from Syria have emerged.

In the study, the daily lives of Syrian refugees before and after reestablishment of it after fleeing war is tried to be made understandable through data obtained from oral history interviews conducted with a Syrian family that sought refuge in Turkey. Oral history interviews conducted within the scope of the research with the Syrian asylum-seeking family were conducted between November 26, 2015 and May 12, 2016 using various interview techniques (face-to-face interviews with family members in Gaziantep, and interviews via mobile phone and e-mail) in Turkish and English. Short-term observation technique was also applied in Gaziantep within the scope of the research. The empirical data that used as the primary source is classified under the scope and aim of the research, in order to make the data understandable in terms of institutional relations in everyday life and power relations that leads to fleeing action.

Family of four, the Yusuf family who were exposed to the Syrian War that outbreake in early 2011, had to flee to Gaziantep in March 2014. They were exposed to the war for two years in Aleppo, and approximately one and a half month in Çobanbey, which is a village near Aleppo. The Yusuf family was able to obtain a foreign recognition certificate three months after they took refuge in Gaziantep. Among family members, only 48-year-old Talal is working. Talal makes a living for his family by working as a lecturer at a private university. The empirical data obtained within the scope of the research is aimed to be clarified by Goffman's concept of social stigma, sociology of everyday life, and Merton's functionalism approach. In this study, firstly, social and legal status of Syrian victims in Turkey, who escaped from conflict and war in Syria and have sought refuge in Turkey are briefly discussed.

According to the data gathered during the study, positioning of the Syrians who took refuge in Turkey includes uncertainty in political and legal sense due to the collapse of social structure in Syria. This uncertainty, which is discussed under the heading Temporary Protection Regime, is observed in the Yusuf family, which is an example of Syrians who experience anxiety and concern regarding future. Secondly, the way everyday life of the Yusuf family is being affected by the Syrian War and refugee status in Turkey is aimed to be compared and discussed.

According to the gathered data, the Yusuf family tried to develop a defense mechanism against war by carrying out their rituals in everyday life during war. They tried to make the bombs that fell into their neighborhood dysfunctional by creating change in their perception. The Yusuf family tried to establish order in disorder. Like Saudi Arabia, who calls out to opposing forces by using the conditions and principles of Sunni sect of Islam through the television channels they opened in Syria, which is in the war of re-sharing; the civilian population has been consoled with the phenomenon of religion against the losses of war. The religious sentiments, distributed free of charge to the civilian population in Syria, who were being victimized, concealed the culprit.